

*Az INTERREG VI-A IPA Magyarország-Szerbia Program (2021-27)
ARCCHAD projekt (azonosítószám: HUSRB/23R/11/008)*

„A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás a helyi
élelmiszerrendszerben: kistermelői fejlesztési igények
Bács-Kiskun vármegyében”
című kutatás

EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

Készítette:

*A KDMFÜ Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.
konzorciumvezető megbízásából*

Dr. Benedek Zsófia, okleveles közgazdász, kutatásvezető

2025

ÖSSZEFOGLALÓ

A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás a helyi élelmiszerrendszerben: kistermelői fejlesztési igények Bács- Kiskun vármegyében

A kutatás célja a Bács-Kiskun vármegyében működő kisléptékű élelmiszertermelők helyzetének és fejlesztési igényeinek feltárása volt, különös tekintettel a klímaváltozás kihívásaira és a modern technológiák alkalmazására.

Az INTERREG VI-A IPA Magyarország–Szerbia Program ARCCHAD projekt keretében húsz kistermelővel készült félig strukturált interjú. A gazdaságok tevékenységi köre sokszínű volt, a gyümölcstermesztéstől a méhészetten át a vadhúsfeldolgozásig terjedt. Fontos szempontként merült fel a tapasztalt és fiatalabb termelők nézőpontjainak összevetése. Az alábbiakban kérdéskörönként foglaljuk össze az eredményeket.

1. Klímaváltozás hatásai

Valamennyi termelő érzékeli a klímaváltozás következményeit: például a csapadékhiányt, hóhullámokat, fagyot, új kártevők és betegségek megjelenését. A változások komoly kihívást jelentenek a növénytermesztésben és állattartásban egyaránt. Gyakori probléma a termelés számára kedvező időszakok eltolódása és a piaci bizonytalanság. Az értékesítésben is jellemző a jövedelmezőbb és kevésbé forgalmas időszakok átalakulása. Az alkalmazkodási megoldások között szerepel többek között a tudatos faj- és fajtaválasztás, öntözés, talajtakarás, árnyékolás, biodiverzitás-növelés, regeneratív módszerek alkalmazása.

2. Modern eszközök használata

A gépesítettség alacsony, sokan tudatosan őrzik a kézműves jelleget. A gazdaságosságot segítő eszközök közül elsősorban az öntözés korszerűsítésére, automata rendszerekre, feldolgozó eszközökre és logisztikai megoldásokra van igény, ám ezek beruházási költsége jellemzően akadály. Precíziós technológiákra kisebb igény mutatkozott, ugyanakkor a legtöbb ipari eszköz túlméretezett a kisüzemek számára. Fontos lenne kisüzemi léptékű, gazdaságilag megtérülő, fenntartható eszközök és technológiák kifejlesztése (e folyamatok ösztönzése) és ezek elérhetővé tétele.

ARCCHAD

3. Digitális jelenlét és marketing

A digitális jelenlét jelentősége növekszik, de a színvonal és a gyakorlat vegyes. Míg többen tudatosan kerülnek az online tereket, addig a legjellemzőbb a Facebook használata, néhányan weboldallal is rendelkeznek, a webáruház ritka. Fő akadály az idő, technikai ismeretek és a kapacitás hiánya. Több termelő nyitott lenne képzésekre, mentorálásra, közös online felületekre, néhányan profi külső segítség igénybevételére is nyitottak (elméletben legalábbis, hiszen a költségek jelentős visszatartó tényezőt jelentenek). A közvetlen vásárlói kapcsolatokat mindenki kiemelten fontosnak tartja.

4. Minőségbiztosítás és tanúsítványok

A termelők többsége a személyes bizalomra épít, de néhányan védjegyeket is alkalmaznak márkaépítés céljából (pl. Nemzeti Parki Termék, Kiváló Bácskai Termék). A tanúsítványok adminisztrációja sokakat visszatart. A legtöbben rendszeres önellenőrzésekkel tanúsítvány nélkül is törekednek magas minőségre. Általános vélemény, hogy a minőséget a következő munká biztosítja, és a hiteles kommunikáció megfelelően közvetíti.

5. Diverzifikáció

A kis volumen miatt sokan tevékenységbővítésben látják a megélhetés biztosítását. Gyakori terv a kézműves feldolgozás bevezetése vagy bővítése, illetve az agroturizmus felé történő nyitás. A fő akadályt a feldolgozóhelyek, eszközök hiánya, és a szabályozási nehézségek jelentik. A személyre szabott képzések, mentorálás iránt komoly igény mutatkozik.

6. Együttműködések

A kistermelők többsége nyitott lenne együttműködésekre, de a gyakorlatban kevés a szervezett forma. A jelenlegi kapcsolatok informálisak, alapanyag-beszállításra és információmegosztásra korlátozódnak. Az egyes térségekben működő pozitív példák (pl. közös gépbeszerzés, feldolgozóhely) bizonyítják a lehetőségeket. Problémát jelent azonban az idő, a koordinációs kapacitás és a megfelelő jogszabályi keretek hiánya.

7. Fejlesztési igények**7.1 Technológia és infrastruktúra:**

Kisüzemi, költséghatékony, fenntartható technológiák, öntözéskorszerűsítés, hűtési és feldolgozási kapacitás bővítése szükséges.

7.2 Marketing és értékesítés:

Tudatos arculatépítés, digitális jelenlét fejlesztése, csomagolásfejlesztés, közös webshop, automata, bankkártyás fizetés bevezetése.

ARCCHAD

7.3 Tudásátadás:

Gyorsan hasznosítható, közérthető képzések, mentorprogramok, tapasztalatcserék, szabályozási és marketing ismeretek erősítése.

7.4 Finanszírozás:

A legtöbb fejlesztés saját forrásból történik. A hitelfelvétel kockázatos, a pályázati rendszer bonyolult. Igény van egyszerű, elérhető támogatásokra és szakértői pályázatírási segítségre.

7.5 Együttműködés:

Közös eszközhasználat, feldolgozóhelyek, közös értékesítési pontok, közös marketing. Ennek feltétele: koordinátor szereplő bevonása.

7.6 Specifikus célcsoportok támogatása:

Kezdő termelők, egyedül dolgozók, kisgyermekesek és idősek számára külön fejlesztési, támogatási csomagok szükségesek.

8. Záró gondolatok

A vizsgálat világossá tette, hogy a kistermelői gazdaságok helyzete sokszínű, eltérő fejlesztési igényekkel. A klímaváltozás és a piac kihívásai miatt a működés stabilizálása, a fenntarthatóság biztosítása és a közösségi kapcsolatok erősítése a fő cél. A fejlődés nem csupán technológiai kérdés, hanem közösségi, tudásmegosztási és szervezési feladat is. A kistermelők helyi tudáshordozók, akik kulcsszereplők a klímaadaptációban és a rövid ellátási láncok működtetésében. Fejlesztésük nélkülözhetetlen egy igazságosabb, fenntarthatóbb helyi élelmiszerrendszerhez.

Közlemény:

Ez a kutatási jelentés az Európai Unió pénzügyi támogatásával valósult meg a Interreg VI-A IPA Magyarország-Szerbia együttműködési program által. A jelentés tartalmáért teljes mértékben a KDMFÜ Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. vállalja a felelősséget, és az semmilyen körülmények között nem tekinthető az Európai Unió és / vagy a programot Irányító Hatóságnak állásfoglalását tükröző tartalomnak.

Programme information:

The Interreg VI_A IPA Hungary-Serbia Programme is implemented within 2021-27 European Union financial framework, under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA). On the basis of „shared management system” of the participating countries, Hungary and Serbia, the Programme funds and supports co-operation projects of organisations located in the Programme-eligible area Hungarian counties Csongrád-Csanád and Bács-Kiskun, and Serbian territories: West Bačka, North Bačka, North Banat, Central Banat, South Banat and Srem.

The Programme helps the development of the stable and co-operating region and the overall quality of life in the border region. It enables economic collaboration of organisations from the two countries, nurtures the common identity, and cultural and historical heritage of the border region and contributes to its environmental sustainability and safety.

For more information, please visit www.hungary-serbia.eu